

פרוטוקול מס' 118

מישיבת ועדת העבודה ביום ד' ט"ז בשבט תשל"ה - 29 בינואר 1975 בשעה 8.30

נ כ ח ו :

חברי הוועדה:

- ש. ארבל-אלמוזלינו - יו"ר
- א. אגטבי
- י. ז'. אמיר
- ס. גז
- פ. גדופר
- ל. דיציאן
- ס. ורטמן
- ה. זיידל
- ד. לוי
- א. לין
- א. מויאל
- ח. שמעוני

מוזמנים:

- ס. זיינשל - מבכ"ל משרד השיכון
- ד. חידוש - מינהל הרוחות לניצוי ופינוי
- גב' ג. אבלין - יועצת משפטית, משרד השיכון
- ס. רכטמן - משרד השיכון
- ד. רוטר - משנה למנכ"ל המוסד לביטוח לאומי
- סר לויין - המוסד לביטוח לאומי
- ש. קפיטקובסקי - המוסד לביטוח לאומי

מ"מ מזכיר הוועדה: ס. גולן

רשמה: ס. הלנברג

סדר-היום:

1. חוק בינוי ופינוי של איזורי שיקום, תשכ"ה-1975, תקנות בדבר ריור חלוף למגורים.
2. חוק הביטוח הלאומי (נוסח משולב) תשכ"ח-1968, תקנות בדבר מתן הענקות מטעמי צדק.

חוק בינוי ופינוי של איזורי שיקום, תשכ"ה-1975
תקנות בדבר דיוור חלוף למגורים

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו: אני פותחת את הישיבה.

הנושא הראשון על סדר היום שלנו הוא חוק בינוי ופינוי של איזורי שיקום, תשכ"ה-1975, תקנות בדבר דיוור חלוף למגורים. בשנת 1972 דנה הוועדה בנושא זה ונ-12 בפברואר 1973 נתפרסמו ב"דשומות" תקנות. בזמנו התנהל בוועדה ויכוח והועלו מספר סוגיות שחייבו שינויים בחוק עצמו, שנתקבל בשנת 1965. סברנו אז כי כשיש חקיקת משנה ומאשרים תקנות זה אומר שמתחילים לבצע. מתוך ההסברים שנמסרו לנו הבנו שיש כמה סעיפים בחוק שצריך לתקן אותם. הובטח לנו שתוך חודשיים - שלושה יובאו תיקונים לחוק. אנחנו עומדים כיום בשנה השלישית מאז ואני מצטערת שעד היום לא הוגשו הצעות לתיקון החוק ולא חלה התקדמות בנושא זה, אם כי נאסרו אז דברים ברורים בוועדה ויש עליהם הסכמה מצד הממשלה.

אני מקווה שנשמע היום מצד נציגי משרד השיכון מה התכנית של המשרד לבצע במסגרת החוקיבשנה - שנתיים הקרובות. ידוע לי שהיתה תכנית לגבי ה"נחלאות" בירושלים שמתה מיתת נשיקה. אני מבקשת לשמוע אם יש תכניות נוספות בתחום זה ואם אין - מה הסיבות לכך.

מ. ויינשיל: קודם כל אתייחס לענין של השימוש בחוק הזה. השימוש בחוק הזה נעשה עד כה לגבי שלושה אתרים: כפר שלם, צפת, וה"נחלאות" בירושלים. מתוך הנסיון הקצר שיש לנו בשימוש בחוק הזה אנחנו שואלים את עצמנו אם אכן שיקום שכונות על-ידי הפעלת החוק יעיל יותר משיקומן בדרך אחרת שבה אין משתמשים בכוחו של חוק כלומר, בדרך וולונטרית כמסא-ומתן עם המשתכנים או בשימוש בחוק ההפקעות הרגיל. אין לי בינתיים תשובה ברורה וחד-משמעית לכאן או לכאן.

התכנית שלנו לשנת 1975 מביאה בחשבון נסיונות שונים לטיפול בנושא זה של פינויים שלא באמצעות חוק מעין זה המונח לפנינו אלא בדרכים מגוונות אחרות שאזכיר אותן.

הדרכים שבהן אנחנו רוצים לנקוט מתחלקות לשני חלקים עיקריים: חלק אחד נוגע לפינויים יזומים - זו הדרך הפשוטה והקלה והיא פועלת במשך כל השנים אם כי לא בצורה שיטתית. היא מתייחסת למשפחות אשר פונות ביוזמתן למשרד השיכון בבקשה לשפר את תנאי המגורים שלהן במסגרת אחת מתכניות השיכון - שלוש פלוס או הטבת תנאי דיוור או במסגרת החברות העירוניות. במקרה כזה מקבלת המשפחה פתרון לדיוור ואז מטפלים במגורים הקודמים שלה בהתאם לתכניות משרד השיכון. כאמור, זו שיטת טיפול שאיננה שיטתית מפני שהיא לא באה לפתור את בעיית השכונה.

הדרך השניה שאנחנו נוקטים בה היא הדרך היזומה. כאן אנחנו עומדים להפעיל מספר גופים ומספר שיטות כדי למצוא את הדרך היעילה ביותר. בשיתוף עם הרשויות המקומיות, חברת עמידר והמחוזות של משרד השיכון אותרו עד כה עשר שכונות באיזור המרכז, שבהן אנחנו מתכוונים לטפל בשנה הבאה, מהנסיון שיצטבר נצטרך להפיק לקחים לגבי העתיד.

השיטות השונות מורכבות משלוש פעילויות: (1) עצם הפינוי; (2) התכנון החדש של השכונה; (3) בבייה בשכונה עצמה ומסביב לה לצרכי מתן דיוור חלוף ושיקומה של השכונה בצורה שיוחלט עליה בעת התכנון.

ה. זאידל: התכנון הוא בכיוון הפרך: ראשית מתכננים את הדיוור ולפי זה מבצעים את הפינוי.

מ. ויינשיל: התכנון והפינוי געשים במקביל.

לגבי השכונות שהזכרתי בוצע סקר חברתי. אנחנו יודעים כמה תושבים שם, מה מצב המגורים, כמה דירות אפשר לבנות על השטח לאחר הפינוי וכו'.

השיקול בבחירת השכונות היה לפי שני קריטריונים: חברתי - מצבן של השכונות, וכלכלי - כמה דירות אפשר לבנות. כעדיפות ראשונה ראינו את השיקול החברתי - מצב המגורים, יצעדיפות שניה עמד השיקול הכלכלי של כדאיות הפיננסי והבינוי.

בדעתנו לפעול בכמה זרועות בשתי שכונות - האחת ברמלה והשניה - שכונת רמת-אליהו בראשון לציון, בשלב זה בלי להפעיל את החוק המונח לפנינו אלא בדרך וולונטרית. מד-תירוש ירווח לכם בענין זה.

חמש מתוך עשר השכונות שהיינה בטיפולה של חברת עמידר ושלוש שכונות - בטיפולו של המחוז שלנו במחוז תל-אביב.

נוסף לזה אנחנו מאתרים עכשיו שכונות שהבסיס שלהן יהיה בעיקרו כלכלי כלומר, שהבעיה לא כל כך גדולה חברתית אלא השיקול העיקרי הוא ליצור רזרבה קרקעית. על כך יש משא-ומתן עם המינהל בדבר אפשרות למסור את הטיפול בשכונות אלה לחברות כלכליות בלי להפעיל את החוק. החברות תקבלנה את הקרקע במחיר שייקבע על-ידי השטאי הממשלתי, שיביא בחשבון שהשטח תפוס. השטח יימסר לחברה ציבורית בפיקוח המינהל וההתחייבות של החברה תהיה לבנות ליעדים ציבוריים או ליעדים ציבוריים ולשוק הפרטי, הכל לפי השיקולים הכלכליים לגבי כל שכונה.

פעולה דומה נעשית לגבי איזור חיפה, ירושלים וערי הפיתוח. אני מקווה שתוך חודש נוכל לדווח על כך ביתר פרטים.

אין לנו תכנית לטפל בשכונות נוספות, בהתאם לחוק הזה, בשנה הבאה.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו: מה בקשר לתיקונים בחוק, מדוע לא קיימתם את ההבטחה שלכם?

ג. תירוש: המצב המעודכן הוא, שהופצה הצעת תזכיר. נתקבלו כבר הערות של המשרדים השונים והיה דיון ראשון עם משרד המשפטים.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו: מתי הופצו תזכירים?

ג. תירוש: ההצעה האחרונה הופצה לפני שלושה חודשים. עם כניסתה לעבודה של היועצת המשפטית החדשה למשרד השיכון אני מקווה שהענין יכנס ל"הילוך גבוה".

אשר לפער שבין הפצת התזכיר לפני זמן מה ובין ההתחייבות שניתנה לוועדת העבודה. בזמנו הופצה הצעת תזכיר כמובטח, נתקבלו הערות מהמשרדים השונים אלא שהטיפול הוקפא לפי הוראת שר השיכון דאז.

ח. שמעוני: אני מציע לרחות את הדיון בתקנות כי אינני רואה בהן הכרח דחוף. הביצוע של החוק הזה הוא ענין ממושך וארוך ואם כי להלכה הוא חל על שלושה מקומות הרי למעשה הוא מבוזע מעשית באיזור אחד בלבד, שאיך בו פיננסיים - צפת. ב"נחלאות" ובכפר-שלם הענין מסתדר אחרת, קודם כל הוא איננו מבוזע. מכל מקום, אין כוונה להשתמש בחוק זה. העליתי הצעה לסדר-היום על-מנת לעשות בו שימוש, והיא הועברה לוועדת העבודה. תכליתה של ההצעה - לברר באופן יסודי האם יש מקום, מגמה ורצון, ואם כן - כיצד ניתן לבצע את החוק.

היתה לי שיחה עם שר השיכון. יכול להיות שהחוק יבוזע לגבי ה"נחלאות" אבל ספק אם הוא יבוזע לגבי מקומות אחרים. מכל מקום, אם יוחלט להפעיל את החוק בצטרך לטפל בתקנות נוספות ולא רק ב"נחלאות" לפנינו היום. היות וההצעה שלי, לסדר היום הועברה לוועדת העבודה אני מציע שנקפיא את הדיון בתקנה המהווה בודג קטן במערכת שלמה. כאמור, עד כה החוק מהווה חוק תיאורטי המונח כאבן שאין לה הופכין ואין נטייה להפעילו. מכל מקום, אם יוחלט להפעילו ואם נקיים דיון במכלול השאלות, אני סבור שעלינו לעשות זאת בנוכחותו של שר השיכון.

האם כוונת החוק לפנות ולבנות עבור המפונים או שכוונתו לפנות ולבנות במקום דירות לאוכלוסיה אחרת ולא לזו המפונה. עד שלא נדע בנידון מה כוונת המבצעים אני מציע לא לחטוף לדון בו. ביסוד החוק היתה מונחת ההנחה שבשכונה המפונית ימשיכו להתגורר התושבים שגרו בה עד לפינוי ואילו כיום מדברים על פיצוי ומתן דיור חלוף והאתר שיפונה יימסר לאוכלוסיה אחרת, לא לזו שהיתה בו לפני הפינוי. אני חושש להגיד שכאן יש דבר כמעט זרני. אציין לדוגמה את הנעשה בשכונת ימין משה בירושלים - פינו את השכונה מתושביה ומסרו אותן לאוכלוסיה אחרת. מרבית המקומות שעליהם יחול החוק הן במרכז הערים. אני מבקש לדעת מה הכוונה.

כאמור, אני מציע שלא נדון בנושא עד שנדע בנידון מהי התפיסה הבסיסית לגבי חוק זה.

גב' ב. אבלין:
מבחינה משפטית יהיה בכך משום יצירת חלל ריק, כי תוקף התקנות שב-31 בדצמבר 1974. אנחנו לא יכולים ליצור ואקום.

ח. שמעוני: מדובר על תקנה אחת.

גב' ב. אבלין: כל התקנות בדבר דיור חלוף לסגורים תוקפן פג ב-31 בסוף החודש.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו: חברי הכנסת קצלו את סדר-היום לפני שבוע, מי שהיתה לו השגה יכול היה לבקש שבינתים לא נעמיד את התקנות לעיונה של הוועדה. אינני יכולה לקבל עכשיו טיעון או הצעה לא לדון בתקנות. אין אנחנו נכנסים היום למדיניות של החוק אם הוא יבוצע ומה כוונתו, כשהוא נתקבל בשנת 1965. בעוד שבועיים נקיים את הדיון בהצעה לסדר היום של חבר-הכנסת שמעוני.

שמענו כי כיום מופעל החוק בשלושה מקומות ויש תקנות ואי-אפשר לבוא ולעצור את העבודה בהם. בתקנות המובאות לאישורנו היום אינני רואה שום דבר שיש בו כדי לקבוע דברים שיהיו בעוכרי הביצוע של החוק, להיפך, יש בהן כדי לסייע לאוכלוסיה המפונה. הפינוי והבינוי שלובים זה בזה - עבור האוכלוסיה המפונה צריך לבנות. התקנות המוצעות יש בהן כדי לסייע מבחינת גודל הדירות. מדובר בתקנה חירובית וכיצד נוכל לדחות אותה עד שנגיע לדיון בהצעה לסדר היום?

ה. זיידל: האם מסדר השיכון הגיש לנו הצעת תיקון עוד לפני תום תוקפן של התקנות? אני מבין שתוקפן פג ב-31 בדצמבר 1974.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו: התקנות הוגשו לנו לפני שבועיים.

ה. זיידל: זאת אומרת, אחרי שתוקפן פג, למה? האישור שלנו צריך להיות רטרואקטיבי.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו: הן התקבלו בארכיון הכנסת ב-9 בינואר. הן נשלחו ממסדר השיכון ב-7 בינואר.

ה. זיידל: לא יתכן שיועבר אלינו חומר לתיקון אחרי התאריך הקובע. אם התקנה פג תוקפה ב-31 בדצמבר, היא צריכה היתה להגיע אלינו לפני 31 בדצמבר.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו: העדתו של חבר-הכנסת זיידל במקומה.

גב' ב. אבלין: אני מקבלת את האשמה אבל הפיגור נבע בגלל חילופי גברי שהיו אצלנו.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו: אנחנו עוברים לדון בתיקונים המוצעים.

החלטת הוועדה
29.1.75

תיקון תקנה 5:

גב' ב. אבלין:

אנחנו מבקשים לתקן את תקנה 5 (ב) לפיו אשה בהריון, החל מהחודש הרביעי להריונה יראוה כשתי נפשות. הורה, סב, אח שמלאו לו 40 שנה ואחות שמלאו לה 35 שנה, של המחזיק או של אשתו והגדים עם המחזיק דרך קבע, ייחשב כל אחד מהם כשתי נפשות. זוג הורים או סבים ייחשב כשלוש נפשות. התיקון הוא לטובתו של סקבל הדיור החלוף, כי בנסיבות מסויימות גפש אחת תחשב כשתי נפשות. קריטריונים אלה קיימים בתכניות השונות של משרד השיכון ואנחנו מבקשים לאמץ אותם גם בתקנות אלה.

היור' ש. ארבלי-אלמוזלינו:

אינני מקבלת את הנוסח האומר "אשה בהריון, החל מהחודש הרביעי להריונה", מדוע החודש הרביעי? הייתי אומרת שאם אשה ממציאה אישור שהיא בהריון, יראוה כשתי נפשות. אני מציעה שנאמר "אשה בהריון שיש עמה אישור רפואי", או "אשה שנמצאה אישור רפואי על היותה בהריון יראוה כשתי נפשות".

מה הסיבה להגבלת הגיל של אח או אחות ל-35 שנים ו-40. בפקודת מס ההכנסה מדובר על גיל 30 - 32. אני סבורה שאנחנו צריכים לנהוג לפי זה.

מ. ויינשל:

אין ספק שבמה שנוגע לקביעת הגיל יש שרירות מסויימת. בקביעת 35 ו-40 נסינו לבטא מצב שיש בו קביעות ולא ארעיות.

היור' ש. ארבלי-אלמוזלינו:

אני סבורה שאדם מבוגר, אחרי שירות צבאי, יש מקום לראותו כשתי נפשות. אם אחות או אח כזה מתגוררים יחד עם זוג צעיר, הם זקוקים לחדר משלהם. כאשר האח או האחות עוזבים את הדירה - משפחת הזוג הצעיר גדלה והחדר לא נשאר ריק. אם מדובר באח או אחות המתגוררים יחד עם משפחה גדולה, הרי כשהם עוזבים את החדר אין בכך כדי לשנות את המצב כי האח או האחות גדו עם המשפחה למרות הצפיפות הרבה.

י.ז'. אמיר:

האם במציאות יש מקרים רבים של אח או אחות המתגוררים לפי המצויין בתקנה 5?

מ. ויינשל:

התיקון בא כדי להתאים את המצויין לתכניות של משרד השיכון. מה שכתוב בה סנחה אותנו לגבי תכניות אחרות, כי אנחנו לא קובעים דברים שונים לגבי מקרים שונים. אם מדובר על החוק הזה, המקרים האלה אינם רבים. השיקול שהנחה אותנו הוא שיקול של מגורים ארעיים או מגורי קבע. אנחנו רוצים למנוע מצב של צורך קבלת סיוע של משרד השיכון יוזמן אח צעיר לגור עם אחיו המבוגר יותר ועל-ידי כך יהיה המבוגר זכאי לחדר נוסף.

ד. לוי:

הבעיה מתעוררת בעיקר לגבי אחות, ולא אח, שאין לה הורים ואיננה יכולה לגור לבדה והמקום הבטוח ביותר עבורה היא דירת אחיה או אחותה. אם נקבע במקרה כזה את הגיל 35 או 40 אנחנו עושים עוול לשני הצדדים.

ד. תירוש:

אין ספק שקביעת הגיל היא קצת שרירותית. צריך להביא בחשבון שמדובר בסתן דירה בתנאים בלתי רגילים מבחינת המיסון וזה כרוך בהשקעה תקציבית גדולה של המדינה ולכן צריך לשקול היטב אם אפשר לדבר על קביעת גיל של תום שירות צבאי, כי כנפש אחת הוא נחשב בכל מקרה. מה שאתם באים להציע הוא שבגלל אח או אחות צעירים תוגדל ההקצבה בשעה שיש סבירות גבוהה שכעבור תקופה קצרה של שנה - שנתיים האח או האחות יקיסו משפחה שלהם ויהיו זכאים להטבות הניתנות לזוגות צעירים.

ד. לוי:

אני מניח שההטבה ניתנת למשפחה רק אחרי שמשרד השיכון בודק היטב שלאח או לאחות אין לאן לחזור בתום שירותם הצבאי, מפני שאין להם הורים ואין להם דירה משלהם.

אני חושב שלא צריך לנהוג לפי השיקול שהמדינה נותנת כאילו זכות כפולה. לדעתי, צריך לברר על מקרה שזוג נשוי מוכן לקבל לדירתם אח או אחות המסתחררים מצה"ל, שאין להם מקום מגורים משלהם. אני מקבל את העדתה של היושבת-ראש, לקבוע את הגיל של תום השירות הצבאי.

מ. ויינשל:
אני חושב שלא יהיה צורך להחיל בתכניות הסיוע לשיכון את הגילאים שמיד אחרי תום שירותם הצנאי, כאשר ההסתברות היא שהאיש יקבל סיוע מהמדינה פעם נוספת תוך זמן קצר. אח או אחות החוזרים מן הצבא, ההסתברות היא שתוך תקופה קצרה ימצאו בן זוג ויקבלו הסכנות הניתנות לזוג צעיר והיינו מסכנתה של 40 - 90 אלף ל"י.

ד. לוי: ידוע לי שיש תכנית גם לגבי רווקים.

מ. ויינשל: נכון. מדובר על רווקים בערי פיתוח, ובשלב זה רק בשבעה הערים המיוחדות, שם מקבלים הרווקים דיור בשכירות. ברגע שרווק מקבל סיוע אחר - הוא מפנה את הדירה שבשכירות.

במקרה שאנחנו צינים עליו מדובר בחדר נוסף וכאשר האח או האחות עוזבים את הדירה, החדר נשאר לשימושה של המשפחה בעלת הדירה.

י. ז'א. אמיר: והילדים סתרבים.

מ. ויינשל: אז הם זכאים לסיוע נוסף.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו: אם מתפנה חדר - הם לא יפנו לבקש סיוע.

מ. ויינשל: אינני יכול להתווכח על הצעה שבמקום 40 ייקבע הגיל של 35 ובמקום 35 ייקבע הגיל של 30 אבל אם ייקבע הגיל של 20 שנה, אנחנו מביעים לתחום שנתחיל לתת כפל סיוע.

מ. גז: אינני מתארת לעצמי שאחות בגיל 35 או אח בגיל 40 מקומם במסגרת של משפחה שאיננה שלהם. בזמנו העליתי את הרעיון של הקמת מוטלים לרווקים ורווקות כאלה.

מ. ויינשל: אבל יש מקרים כאלה ואנחנו באים להקל על תנאי המגורים שלהם.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו: המקרים אינם רבים ונדמה לי שאין כאן מקום לדבר על בזבוז כספי ציבור. אולי יש מקום להוסיף כאן "באין הורים", כי מדובר באח או אחות שהשתחררו מן הצבא ואין להם בית לחזור אליו ובלית ברירה הם נאלצים לגור עם אח ואשתו, דרך קבע, ואז יש מקום לדאוג את האח או האחות הצעירים כשתי נפשות. אם המשפחה היא צעירה הרי היא הולכת וגדלה ועם פינוי החדר היא נושמת לרווחה. אם מדובר במשפחה גדולה - אין ספק שיש צפיפות אם אח או אחות גרים באותה דירה, וההקלה היא כשאח או האחות עוזבים את הדירה. אני מציעה שנדבר על אח או אחות לאחר גיל 21 שנים, המתגוררים דרך קבע עם המחזיק בדירה, ייחשב כל אחד מהם כשתי נפשות. זוג הורים או סבים ייחשב כשלוש נפשות. מדובר כאן בסך-הכל על עוד 9 מס"ר.

ד. לוי: מדוע לא מדובר כאן על אח או אחות, נכה או מפגד. במקרה כזה בוודאי יש מקום לחדר נוסף.

מ. ויינשל: קודם כל אני רוצה לציין שמשרד השיכון לוקח את התקנות של החוק הזה כקו מנחה לגבי כלל התכניות לשיכון. למרות שתקנות אלה מתייחסות לחוק ספציפי, בהעדר חוק אחד לשיכון אנחנו נוהגים לפיו גם לגבי תכנית 3 פלוס והסבת תנאי דיור. לא בלך בדרכים שונות לתכניות שיכון שונות. בתכנית 3 פלוס, שם אנחנו נותנים סיוע למשפחות בנות שלוש נפשות ויותר לחדר, נצטרך לחשב את האח שמלאו לו 20 או 21 שנה הגד במסגרת המשפחה של אחיו, כמצוץ כאן, כאילו הוא שתי נפשות וזה קובע. ההסתברות היא שאח החוזר מן הצבא יישם כעבור זמן משפחה משלו ואז יבוא למשרד השיכון ויקבל סיוע פעם נוספת כזוג צעיר. אנחנו יוצרים על-ידי-כך מצב שאנשים יקבלו כפל סיוע.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו: אלה דקדוקי עניות כאשר מדובר על 9 מס"ר.

ד. תירוש:
אשר להערתו של חבר-הכנסת דוד לוי לגבי נכים ומפגרים. בתכניות הסיוע של משרד השיכון גם לגבי צפיפות יתר של שלוש נפשות ויותר לחדר יש שיקול לגבי נכה או חולה. לאחר התייעצות עם משפטינים החלטנו לא להכניס סקרים אלה לתקנות. זה ענין מורכב והמבצעים מתחשבים במקרה כזה מאחר שבתקנות נאמר ששטח הדירה לא יפחת ממה שכתוב פה, נמצא שתמיד ישנה אפשרות לתת יותר. ענין זה נשקל אבל בגלל המורכבות של הניסוח אמרנו שכדאי להשאיר את הדבר לשיקול דעתם של המבצעים, ביחוד כשיש ועדות עור. אין ספק כי לגופו של ענין ההערה צמקומה.

הי"ד ש. ארבלי-אלמוזלינו:
אני חושבת שלא צריך להשאיר ענין כזה לשיקול דעתו של הפקיד. לא מספיק שנאמר לפקיד שהוא צריך להתחשב במקרה זה או אחר. במקרה הזה צריכה להיות הוראה מחייבת בחוק או בתקנות.

ס. ויינשל: ההערה צודקת. נוציא הוראה אדמיניסטרטיבית.

הי"ד ש. ארבלי-אלמוזלינו:
תבדקו גם את האפשרות של גיסוח בתקנות. אנחנו מעדיפים שהדבר ייאמר במפורש בתקנות ויהיה מוסדר כמו כל הוראה אחרת. אם אתם חושבים שהדבר יהיה קשה ולא תהיה דרך אלא להוציא הוראה אדמיניסטרטיבית - אני מבקשת שנקבל אותה כדי שנוע שהענין תולקן.

ה ו ח ל ט: 1. אנשי משרד השיכון יבדקו את האפשרות לקבוע גילים אחרים במקום 40 ו-35, כרוח הדברים שהושמעו על-ידי חברי הוועדה, כדי שגם אח או אחות צעירים יותר יוכלו להחשב כשתי נפשות.

2. תיבדק האפשרות להוציא הוראה אדמיניסטרטיבית, באם לא תהיה אפשרות לכלול בתקנות, לגבי נכה או חולה, שיחשב לשתי נפשות. ההוראה האדמיניסטרטיבית תוצבר לוועדת העבודה.

תיקון תקנה 10

הי"ד ש. ארבלי-אלמוזלינו: במקום 1974 יבוא 1977 - האם זה לא יותר מדי?

ס. ויינשל: לא.

ה ו ח ל ט: לאשר את התיקון המוצע לתקנה 10.

תחילה:

הי"ד ש. ארבלי-אלמוזלינו: בענין זה כבר העיר חבר-הכנסת זיידל. אנחנו מבקשים שאישורים כאלה יובאו אלינו בזמן כדי שלא נאלץ לאשר דטרואקטיבית.

ה ו ח ל ט: לאשר את התחולה כמוצע.

הי"ד ש. ארבלי-אלמוזלינו: בעוד שבועיים בדון בהצעה לחדד היום של חבר-הכנסת שמעוני ואני רוצה לדעת פרטים

על התזכיר שהפצתם.

ל. דיציאן: מרע משרד השיכון איננו מודיע למבקשים סיוע כי בקשתם נדחתה או שהופסק הטיפול בה.

ס. ויינשל: בדרך-כלל מודיעים לאדם או שהוא זכאי לסיוע או שהוא איננו זכאי לו או שהענין שלו נמצא בנידוד.

ל. דיציאן: האם יש אפשרות לברר פרטים כאלה בטלפון?

ס. ויינשל: באיזור המרכז - כן.

ל. דיציאן: הבנקים למשכנתאות פתוחים רק לפני הצהרים, האם אי-אפשר להסדיר שלפחות פעם או פעמיים בשבוע תהיה בהם קבלת קהל גם בשעות אחרי-הצהרים?

ס. ויינשל: אני מוכן לברר את הענין הזה. אינני מתמצא בסדרי קבלת קהל של הבנקים.

חוק הביטוח הלאומי (נוסח משולב) תשכ"ח-1968
תקנות בדבר מתן הענקות מטעמי צדק

סעיף 3(א)

היו"ר ש. ארבל-אלטוולינו: בישיבה הקודמת הצעתי נוסח שניקשתי שייבדק על-ידי אנשי המוסד לביטוח לאומי. היום מונחת לפנינו הצעת המוסד לביטוח לאומי לסעיף 3(א) האומרת: "סיבה אחרת שלפי שיקול דעת המוסד לא היתה תלויה בדצונו של המבוטח והמוסד שוכנע ששורת הצדק מקיימת מתן ההענקה". מה ההבדל בין "לא היתה תלויה בדצונו" לבין "תום לב"?

מר לוי: יכול אדם לבוא ולטעון שבתום לב לא עשה פעולה זו או אחרת, קשה לכחון אם אמנם היה כאן תום לב או לא. אנחנו השתמשו בפורמולה כללית יותר דכה. מזו שהובאה על-ידי חבר-הכנסת יורם ארידור, אשר דיבר על "סיבות שלא היתה לו שליטה עליהן".

כאן מדובר על מתן זכאות לאנשים שיש הרגשה שהצדק לצביהם כאילו נפגע.

ברור שאין אנחנו יכולים לדבר על כך שאי-ידיעת החוק יכולה להיות נימוק לאי-עשייה, כי זה מנוגד למטשל החוק גם במדינה אצלנו וגם במדינות אחרות, ויש בכך פתח לדברים שלא נוכל בשום פנים ואופן לקבל אותם.

ל. דיציאן: מה כמות המקרים שהענין הזה נוגע להם?

מר לוי: לדעתו של מר דותן הם סתכמים במאה מקרים לכל היותר.

ל. דיציאן: אני מבין שזה בא כדי לטגור פרצות.

מר לוי: החוק מכסה כמעט את כל המקרים. היו מקרים שבעבר דחינו אותם כי החוק היה יותר אדוק וקשה בענין זה. לפי הנוסח המוצע עכשיו ניתן גם אם העילב היתה בעבר. יכול להיות שבתקופת המעבר יהיה מספר גדול יותר של מקרים.

ל. דיציאן: אני מדבר על הערכה שלכם למקרים שוטפים.

מר לוי: ממפר המקרים השוטפים קטן ביותר.

ד. לוי: אני מבין שלפי המוצע אפשר יהיה לתקן מקרים שנדחו בעבר. מי שלא ידע את החוק כנראה לא יבוא אליכם, האם אתם תודיעו על האפשרויות החדשות שנוצרו לזכאים שנדחו? אני מדבר על מקרים שדחיתם בעבר.

מר לוי: אינני יכול להתחייב שנוכל לתת בכל מקרה. אנחנו מפרסמים תמיד, והפעם נעשה זאת באופן מיוחד, את מקסימום האינפורמציה לזכאים, באמצעות ארגוני עובדים, מועצות מקומיות, שירותי הסעד וכו'. נשתדל להביא לידיעת הציבור הרחב את המוצע כאן.

היו"ר ש. ארבל-אלטוולינו: מה פירוש "לא היתה תלויה בדצונו"? זה לא מבטא את מה שרצינו. אני חוזרת ומציעה שייאמר "בתום לב".

איך נלכד לבדוק מחשבותיו של אדם
שיבוא ויטען "לא עשיתי זה וזה

סר לוינ:

בתום לב.

אולי אפשר לוותר על הסלים "ברצונו של"
ואז ייאמר "לא היתה תלויה בסבוטח".

ל. דיציאן:

אם אתה מדבר על "רצונו" אתה צריך חובת הוכחה.

זה לא נראה לי.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו:

כדאי שחברי הכנסת ידעו מה נקודת
המוצא שלנו. מה מדובר על מקרים שאינם
נבחינת מקרים סוציאליים שצריך למצוא להם הצדקה אובייקטיבית למה אדם
לא מילא את החוק.

סר לוינ:

אולי נאמר "אם הוכיח שהם נעשו בתום לב"
אני מבין שאין ויכוח בין המוסד ובין
ינשבת-ראש: הוועדה, שהכוונה היא לתת למי שלא פעל לא סתור ושלנות ולא
כדי להונות ולא בגלל הזנחה. אני מניח שייאמר: "בתום לב ובנסיבות שלא
היו תלויות בסבבש".

ס. ורטמן:

אני עוד מרחיק לכת מהיושבת-ראש.

סר לוינ:

אני מדברת על כך שהמוסד שוכנע שזה
נעשה בתום לב.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו:

"תום לב" הוא מושג חיובי אבל לפעמים
צריך להחליף את המושג החיובי. אני
מציע "סיבה אחרת שלפי שיקול דעת המוסד לא היתה תלויה ברצונו השרירותי
של המובטח והמוסד שוכנע ששורת הצדק מחייבת מתן ההענקה". זה מביא את
המוסד לחשוב שמה שנעשה נעשה בתום לב.

י.ז. אמיר:

מה פירוש "רצון שרירותי"?

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו:

שיש לו כוונה זדונית.

י.ז. אמיר:

המלים "תום לב" לבד עלולות לגרום
שהמוסד לביטוח לאומי יגדר לכית-המשפט,
כי עלול לבוא אדם, גנב מועד, ולטעון שעשה מה שעשה בתום לב - ולכן תוכיח.
לכן אני מדבר על נסיבות שלא היו תלויות בסבבש, "הענקה", "הענקה".

ס. ורטמן:

והמוסד שוכנע ששורת הצדק מחייבת מתן
ההענקה.

סר לוינ:

ס ו כ מ: המוסד לביטוח לאומי ינסח סעיף 3 (א) לפי הצעתו של
חבר-הכנסת ורטמן - "נסיבות שלא היו תלויות בסבבש
והמוסד שוכנע ששורת הצדק מחייבת מתן ההענקה".

סעיף 8:

לגבי סעיף 8 היתה הערה של חבר-הכנסת
חביב שמעוני, והיושבת-ראש הצטרפה אליו,
בדבר תמיכה חודשית. הוא שאל מה יהיה דינו של מי שמקבל תמיכה חודשית,
שבאה להוסיף למשפחה, האם תיפקע זכותו לכך? אנחנו מציעים להוסיף: "זולת
תמיכה כאמור הניתנת כהשלמה להענקה". אנחנו רוצים לסנוע מצב שבעת ובעונה
אחת לאותו יעד יתן גם המוסד לביטוח לאומי וגם הרשות המקומית, אבל אם זה
בא נוסף אנחנו לא רוצים להפקיע את הזכויות.

סר לוינ:

ס ו כ מ: לקבל את הצעת המוסד לביטוח לאומי שייאמר: "זולת תמיכה
כאמור הניתנת כהשלמה להענקה".

סעיף 13 (א):

ברשותכם, אציין מה נאמר בכל אחד מהסעיפים המצויינים כאן.

סר לוין:

סעיף 17א' לחוק הוא בענין התחולה. נאמר בו שאם אדם זכאי לתוספת תלויים, המוסד לביטוח לאומי רשאי לשלם את התוספת במישרין לבן-הזוג, אם בן-הזוג ביקש זאת ולתקופה שביקש. אנחנו רוצים שעיקרון זה יחול גם לגבי ההענקות מטעמי צדק.

סעיף 23 (ב) מתייחס לאלמנה שחזרה ונישאה, והיא זכאית לקיצבת שאירים.

סעיף קטן (ג) מתייחס לאלמן.

סעיף 23א - זכויותיה של אלמנה.

הוא הדין סעיף 26.

סעיף 26ד - הזכאי נפטר ונשאר חוב -

המוסד ישלם.

סעיף 27 - דן באלמן או אלמנה שנישאו

ורמת הכנסתם נמוכה.

סעיף 28 - ילדים מאשה אחרת.

סעיף 52 - אסיר או עציר נכה.

חבר-הכנסת אנטבי שואל מה דינה של אלמנה שנעלה התאבד, האם היא זכאית

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:

לקיצבה?

כן.

סר לוין:

סעיף 71 - עליה באחוזי נכות.

סעיף 72 - דן בצעירים בגיל 18 א 21.

סעיף 73 - דינם של הנמצאים במוסדות.

סעיף 76 - שיעורי קיצבת תלויים.

סעיף 77 (ב) וסעיף 78 - מענק לאלמנה

ושאירים.

סעיף 80 - תלויים חלקיים.

סעיף 81 - תלויים חלקיים, כמו בסעיף

80 אבל בענף אחר.

סעיף 82 - קביעת גבול כמו בענף נפגעי

עבודה.

סעיף 82 (ג) - תלויים.

סעיף 90א - הכשרה מקצועית.

סעיף 103 - שלילת זכות.

סעיף 127 כה - נכים.

סעיף 137א - אדם שנפטר כתוצאה מתאונה,

המוסד חייב לו קיצבה אלא שאין שאירים ואין מי שיקבל אגתה, ומתברר כי לנפטר היו הוצאות עקב מחלתו. סעיף 137א דן במקרה כגון זה.

סעיף 145 - גימלאות בחירה.

סעיף 146 - מי שנמצא בחוץ-לארץ.

סעיף 147 - משפחתו של אסיר.

ס ו כ ם : לאשר את סעיף 13 (א) כמוצע על-ידי המוסד לביטוח לאומי.

סעיף 13 (ב)

סעיף 69 לחוק דן בגימלאות סיוחדות
לנכים במצב קשה.

סר לוינ:

ס ו כ ם : לאשר את סעיף 13 (ב) כמוצע על-ידי המוסד לביטוח לאומי.

סעיף 13 (ג)

ס ו כ ם : לאשר את סעיף 13 (ג) כמוצע על-ידי המוסד לביטוח לאומי.

סעיף 13 (ד)

הינ"ר ש. ארבל-אלמוזלינו: מה היא "תוספת הענקה"?

כשנולד תינוק - יש תוספת הענקה. תוספת
הענקה תינתן מראשית החודש.

סר לוינ:

ס ו כ ם : לאשר את סעיף 13 (ד) כמוצע על-ידי המוסד לביטוח לאומי.

סעיף 14

ס ו כ ם : לאשר את סעיף 14 כמוצע על-ידי המוסד לביטוח לאומי.

ה ת ו ס פ ת

הינ"ר ש. ארבל-אלמוזלינו: תוספת זו מתייחסת לסעיף 3 (3) של

התקנות. סעיף 3 בא לקבוע את המקרים
בהם המוסד לביטוח לאומי יכול לתת הענקה. בסעיף 3 (1) מצויינות העילות
השונות שבגללן אדם לא סילא חובתו. סעיף 3 (2) דן במקרה של הטעיה ומידע
לא נכון, ועכשיו אנחנו מגיעים לסעיף 3 (3), כשבגלל מצב כלכלי קשה נבצר
מאדם לשלם דמי ביטוח.

סר לוינ:

קבענו לעצמנו, כי אנחנו לא בודקים אם
מצבו הכלכלי של המבקש, לפני המקרה, היה
תקין או לא, אלא לאחר קרות המקרה אנחנו משלמים את המענק אפילו מצבו
לפני כן היה טוב, ומקרה של אדם ללא תלויים - 25% מהשכר הממוצע.
השכר הממוצע ב-1 באפריל 1975 יהיה כ-1,630 ל"י.

הינ"ר ש. ארבל-אלמוזלינו: זאת אומרת שהתשלום יהיה כ-400 ל"י.

האם זה דומה לקיצבת הסעד?

שם מדובר על 20% מההכנסה הממוצעת.

ד. רוטר:

הינ"ר ש. ארבל-אלמוזלינו: מה הם מענקי הסעד לשני תלויים?

80% מן המצויין כאן, זאת אומרת 80%
מ-47.5.

ד. רוטר:

אשה שנתאלמנה מעל לגיל 40, ללא ילדים
זכאית לקיצבה, ללא קשר אם היא עובדת או לא עובדת, בשיעור של - 300 ל"י.
מה אנחנו אומרים? - בניח שבעלה היה עצמאי והיה פיגור בתשלומיו מעבר
למוטר, עד כה היא לא היתה זכאית לקיצבה, אבל עכשיו היא תוכל לקבל אותה.
אם נמצא שמצבה הכלכלי של האלמנה קשה - לא נעניש אותה בגלל עוונותיו
של בעלה.

מה דינה של מי שעלתה ארצה כאלמנה?

ס. ג. ז.:

זו בעיה אחרת, לא לפי חוק הביטוח הלאומי.
זה ענין של גימלאות של זיקגה ושאידיים

ד. רוטר:

אבל לא לפי חוק הביטוח הלאומי. אנחנו משלמים את זה לפי חוזים עם הסוכנות.

כאן מדובר על מקרה של אלמנה שנתאלמנה בארץ ונשארה במצב כלכלי קשה - היא לא תענש בגלל עוונות ומחדלים של בעלה.

צריך לקבוע מתי המצב הכלכלי נחשב לקשה כדי לזכות את האלמנה בקיצובים על פי שהנעל לא שילם ולא היתה לו סיבה מוצדקת לכך. אנחנו אוטורים שכל עוד אין לה הכנסות אחרות או שהכנסותיה קטנות, עד - 420 ל"י, היא תקבל את הקיצבה במלואה, והיינו - 300 ל"י, שבתוספת של - 420 ל"י היא מגיעה להכנסה חודשית של - 720 ל"י המהווים כיום את השכר בטו מינימום במשק.

כאשר מדובר בתלויים הסכום הולך וגדל:

אשה עם ילד אחד עד גיל 18 ההכנסה המירבית המזכה אותה לקיצבה היא - 640 ל"י ועם התוספת של הביטוח הלאומי, בשיעור של - 450 ל"י, היא מגיע ל- 1,090 ל"י. נמצא שאנחנו מבטיחים הכנסה נטו מעל ל- 1,000 ל"י, שאי-אפשר לראותה כנמוכה.

מי שזכאית לקבל תשלומים מאת המוסד לביטוח לאומי איננה זכאית לתשלומי סעד, כי ההכנסה המובטחת לה באמצעות המוסד לביטוח לאומי גבוהה יותר מזו שתקבל באמצעות תשלומי סעד. אני מבקש להדגיש שאני מדבר על הכנסה שתוספת ללא צרכים מיוחדים כגון אחזקת ילד במוסד וכו'.

אלמנה שלה ששה ילדים, שאיננה עובדת, מה טכום הקיצבה שהיא זכאית לה מהמוסד

ד. לוי:

לביטוח לאומי?

אם בעלה מילא את חובותיו למוסד אין נפקא מינא אם היא עובדת או לא עובדת, אם יש לה רכוש או שאין לה רכוש - היא תמיד מקבלת ואין בוודקים את מצבה הכלכלי. אם אין לה הכנסות היא זכאית גם להטבה סוציאלית ואז היא תקבל מעל ל- 70% מהשכר הממוצע במשק, נוסף לזה תוספות שונות שיגדילו את הסכום מעל ל- 1,500 ל"י.

ד. רוטר:

אני מדבר על מקרה קונקרטי של אלמנה שלה ששה ילדים, הבן הבכור משרת בצבא, היא מקבלת מהמוסד לביטוח לאומי - 600 ל"י. זה בדיוק.

ד. לוי:

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו: זה עבור הילדים.

עד כה עבדה אבל מעתה, בגלל מצבה הבריאותי היא נאלצת להפסיק לעבוד. השאלה שלי היא מה היא זכאית לקבל בשביל הילדים עד גיל 18.

ד. לוי:

לפי חוק הביטוח הלאומי יתום הוא ילד וגם כשהוא משרת בצבא הוא נחשב לתלוי. היא צריכה לקבל מעל ל- 1,250 ל"י ועם התוספות השונות יעלה הסכום מעל ל- 1,500 ל"י, כולל הטבה סוציאלית. יכול להיות שאותה אשה לא ידעה שעם הפסקת עבודתה נוצרת לה זכות להטבה סוציאלית.

ד. רוטר:

האם יש ערכון של הטבלאות שאישרנו בזמנו?

י. ז'א. אמיר:

מה שאושר נמצא אצלכם.

ד. רוטר:

ס. ו. ב. מ.: לאשר את התוספת כמוצע על-ידי המוסד לביטוח לאומי.

ד. רוטר:
צריך להחיל פה גם את סעיף 11(ג).
בסעיף 5 לתקנות בדבר מתן הענקות
11(ג) לחוק יחולו לגבי העלאת הענקות
מטעמי צדק נאמר: הוראות סעיף
חודשיות נשינויים המחוייבים.

היו"ר ש. ארבלי-אלטזלינו:
בכך אנחנו משלימים את הריון שלנו
בהענקות מטעמי צדק.

מר לוין:
בשאר הענין של הגדרת הכנסה.
היו"ר ש. ארבלי-אלטזלינו:
הוועדה דנה בענין זה ואישרה אותו
פעמיים.

ד. רוטר:
אנחנו לא רואים דרך להענות לבקשת
הוועדה.

הישיבה ננעלה בשעה 11.00.